

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1917. Letnik XXXIV.

Obseg: K zvišanju udnine pri naši družbi. — Tridesetletnica krompirja »onejidovca« na Kranjskem. — Odškodnina za vojne davke in poškodbe. — Ensiliranje ali vlaganje (kisanje) trtnega listja. — Vinske tropine dobra krma. — Važnost kmečkega stanu in njega izobrazba. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — **Inserati.**

K zvišanju udnine pri naši družbi.

Glasom objave v zadnji štev. »Kmetovalca«, je c. kr. kmetijska družba vsled nastalih razmer prisiljena zvišati udnino za svoje ude od letnih 4 na 6 K ter prenehati z obligatorično oddajo brezplačnega sadnega drevja. Kot delno odškodnino bo kmetijska družba svoje uradno glasilo »Kmetovalec« zopet povečala in bo pričela izdajati obširen »Kmetijski koledar«.

To neobhodno potrebno izpremembo ni težko utemeljiti.

V prvi polovici prejšnjega stoletja je imela naša družba ves drug značaj in drugačne naloge, kakor jih ima v sedanjih časih. Takrat se je družba naslanjala edinole na izobražence, in sicer največ na duhovščino, učitelje in veleposestnike, potom katerih je skušala vplivati na kmete. Naravnost s kmeti ni imela takorekoč nikakega stika. Šele, ko se je ljudsko šolstvo izboljšalo, ko se je več kmetov že naučilo brati in ko je družba l. 1843. pričela izdajati »Novice«, se je šele našel rahel stik s pravim kmetom, ki pa v pričetku ni bil nič posebno izdaten. Šele l. 1884. se je družba presnovala; pričela je izdajati svoje uradno glasilo »Kmetovalca« in se je pričela pri svojem delovanju naslanjati naravnost na tistega, za katerega skrbeti je njena naloga, t. j. na kmeta. L. 1884. je kmetijska družba res imela na popirju čez 1000 udov, a v resnici jih je bilo le 556, t. j. takih, ki so svojo udnino resnično plačali. Kako se je od takrat naša družba razvila, je vsakemu znano; sedaj so njeni udje z malimi izjemami edinole pravi kmetje in število udov je naraslo na skoraj 13.000.

Udnina pri družbi znaša že več kakor 100 let 4 K na leto in poprej je moral vsak novopristopivši ud plačati še 4 K pristopnine. Vse delo od takrat naprej je bilo naperjeno pridobiti kolikor mogoče veliko udov kmetkega stanu, zato so se ukrenile olajšave in z raznimi dajatvami se je kmete k družbi vabilo. Odpravila se je pristopnina, družbeno glasilo »Kmetovalec«, sicer v pričetku v silno skromni obliki, se je pričel družbenim udom brezplačno dopošiljati in vsak ud je imel na leto pravico do štirih brezplačnih sadnih dreves in to vse za 4 K udnine na leto.

Vsled splošne druginje je danes nemogoče s to udnino izhajati, kajti že pred vojno je družbo »Kmetovalec« več stal nego je znašala udnina, kajti na list sta odpadli le 2 K, dočim sta šle 2 K za sadno drevje. Vsled splošne druginje in drugih razmer pa pride družbo samo eno sadno drevo stati skoraj na 2 K.

V takih razmerah je družba prisiljena počenši z letom 1918. povišati udnino na 6 K ter prenehati z obligatorično oddajo sadnega drevja, zato pa kot odškodnino za višjo udnino razširiti »Kmetovalca« in pričeti izdajati prepotrebni »Kmetijski koledar«. V bodočnosti bo pokladati veliko važnost na delovanje družbenih podružnic in res delovne podružnice bodo dobivale iz udnine primerni prispevek za svoje upravne stroške.

Samooobsebi umevno mora družba vsled te izpremembe v pričetku računati z izstopom nekaterih udov; toda družba je prepričana, da vendarle kmalu zopet doseže sedanje število in da ga celo prekorači, kajti danes je naš kmet že silno napredoval in on vé, da se ne dá izhajati brez zaslonbe na kaki taki

kmetijski organizaciji, kakor je naša družba. Sedaj med vojno živimo še v nekaki omotici, iz katere nas bodo prebudile gospodarske **razmere po vojni, ki bodo tako hude in grozne, kakor se še danes malokdo zaveda.** Takrat bo tudi kmetu vse sile napeti, če bo hotel izhajati in če naj se mu vrne prejšnje blagostanje. Brez pouka in zasledovanja napredka v kmetijstvu tega ne bo mogoče doseči in kakor je doslej ves napredek kmetijstva izšel iz strokovno naobraženih krogov, tako bodo tudi po vojni ti krogi, ki jih predstavlja naša družba, tisti, ki bodo imeli nalogo kmetijsko pridelovanje pospeševati in množiti.

Noben kmetovalec, ki mu je kaj marj za napredek in za podporo pri kmetijskem pridelovanju, naj se nikar ne spodtika na povišani udnini in naj tudi v svojo korist še nadalje ostane zvesti ud c. kr. kmetijski družbi, ki se nesebično z vso vmeno poteguje za kmetske koristi. Sicer naj pa vsakdo tudi upošteva današnjo silno majhno veljavo denarja, saj je danes 6 K veliko manj, kakor pa 4 K pred vojno. O pomanjkanju suhega popirnatega denarja na kmetih pa danes menda tudi ne more nihče tožiti.

Tridesetletnica krompirja „onejidovca“ na Kranjskem.

Ravnokar je dobrih sto let, odkar je pričelo pri nas na Kranjskem dobivati pridelovanje krompirja večjo važnost. C. kr. kmetijska družba kranjska se je že konci osemnajstega stoletja z vso silo trudila upeljati pridelovanje krompirja v deželi ter je še v pričetku prejšnjega stoletja dajala po en srebrn groš nagrade za vsak mernik krompirja, ki ga je kmet pridelal. Da je v pričetku z vpeljavo pridelovanja krompirja šlo tako počasi, je bilo vzrok nasprotovanje kmetov proti tej novotariji in nemalo tudi odpor graščakov, ki takrat še niso imeli pravice jemati od svojih podložnih kmetov desetino od krompirjevega pridelka.

Lakota, ki je nastala kmalu po Napoleonovih vojskah, je pa v drugem desetletju prejšnjega stoletja močno pripomogla k hitremu razširjevanju pridelovanja krompirja, ki so ga v takratni sili končno vendarle spoznali kot važno živilo in izdatno nadomestilo za takrat tako pichlo množino kruha.

Tako je postal sčasom krompir eden najvažnejših kmetijskih pridelkov, ki ga zlasti sedaj v tem groznem splošnem pomanjkanju živil stavimo skoraj na prvo mesto.

Množina krompirjevega pridelka pa ni samo zavisna od umnega pridelovanja in zadostnega gnojenja, ampak v veliko večji meri, kakor se običajno domneva, od prave krompirjeve vrste, ki jo sadimo, kajti obilen pridelek je silno zavisen od krompirjeve vrste, ki je prikladna podnebnju in zemlji in ki klubuje raznim boleznim.

Pred kakimi dobrimi 40 leti smo imeli na Kranjskem vsepolno vrst krompirja, ki so Bog ve odkod in po kakšnem potu prišle v deželo. Te vrste so se seveda zelo različno sponašale.

Prav posebno je bila razširjena neka rumena vrsta krompirja z grampasto kožo, ki so jo imenovali „ribničan“, „hrastovčan“, ali v nekaterih krajih tudi drugače. Ta vrsta, zelo dobrega okusa, je bila edina, ki se je lahko prodajala v Trst in sploh v Primorje, kjer so takrat zahtevali le rumen krompir. Sredi prejšnjega

stoletja je v celi srednji Evropi in tudi pri nas silno močno razsajala krompirjeva bolezen (pravzaprav različne glivične bolezni na krompirju), katerim je bilo bržkone največ vzrok opešanje krompirjevih gomolj, kajti sadile so se večinoma zelo stare vrste, ki so v teku več desetletij izgubile svojo prvotno rodovitnost in odporno silo proti boleznim, a za vpeljavo novih boljših vrst se je malo ali nič storilo. Ribničan ali hrastovčan je n. pr. danes tako opešan, da se ga niti ne izplača več saditi. Okoli leta 1870. je prišel na Kranjsko prav dober namizni krompir „zgodnji rožnik“, ki je prav bogato rodil, toda tudi ta je kmalu opešal, je izgubil vso odporno silo proti gliviškim boleznim in zato je čez nekaj dobrih 10 let postal neporaben.

Ko sem prišel v pričetku l. 1884. kot novi tajnik k c. kr. kmetijski družbi kranjski, sem pričel še isto leto na družbenem dvorcu na Poljanah v Ljubljani s preskušnjo novih krompirjevih vrst. Naročil sem semenski krompir novih vrst od priznanih vzgojiteljev krompirja, kakor od Richterja, Paulsena itd. Med drugimi sem tudi dobil od avstrijskega vzgojitelja krompirjevih vrst „Rambouseka“ iz Zborovega na Češkem krombirjevo vrsto po imenu „onejša“. Kdo je onejidovca vzgojil in odkod je prišel na Češko, nisem po smrti Rambouseka mogel več dognati in tudi veččaki, do katerih sem se pozneje obrnil, mi niso znali nič povedati, ter te vrste krompirja sploh niso poznali.

Sodeč po imenu, utegne biti onejidovec kaka ameriška vrsta. Moje izkušnje na družbenem preskuševališču so dajale med vsemi vrstami onejidovcu prvenstvo in tudi povsod drugje na Kranjskem, kjer sem ga pustil preskušati, se je prav izborno sponašal.

Leta 1887., t. j. v četrtem letu preskušnje z onejidovcem, sem ga pričel kot dobro novo vrsto splošno na Kranjskem priporočati in razširjati, in danes, t. j. čez ravno 30 let, je skoraj ves krompir, ki se na Kranjskem pridelava, samo onejidovec. Primorci, zlasti Tržačani, ki so poprej samo na rumen krompir prisegali, danes izrecno zahtevajo le bel kranjski krompir, t. j. onejidovec; po rumenem krompirju nihče več ne vpraša.

Z vpeljavo nove krompirjeve vrste „onejidovca“ na Kranjskem se sme trditi, da se je letni pridelek krompirja v deželi zvišal za dobro tretjino, ki znaša na leto 600.000 metrskih stotov, ali 6000 železniških vagonov. Glasom uradne žetvene statistike se je pridelalo l. 1887. na Kranjskem 470.000 metrskih stotov, ali 4700 vagonov krompirja, a letos se računi s pridelkom okroglih 1.700.000 metrskih stotov, ali 17.000 vagonov. Ta več kakor potrojen letni pridelek krompirja v teku 30 let gre gotovo tudi na rovaš večje ploskve, ki se sedaj s krompirjem zasaja in na premalo točne številke statistike pred 30 leti, a dobro tretjino, t. j. 6000 vagonov pa mirno stavim na rovaš „onejidovca“. Če računim metrski stot krompirja samo po 6 K, kolikor je namreč povprečno stal pred vojno, je kranjski pridelek na krompirju zaradi onejidovca na leto za 3.600.000 K več vreden kakor pred 30 leti. Upoštevajoč dobo 30 let in sedanje veliko višje krompirjeve cene, je dal krompir onejidovec doslej naši deželi blizu 100 milijonov večjega dohodka pri vrednosti krompirjevega pridelka.

Onejidovec se je pa sploh razširil na našem avstrijskem jugu in če mora letos naša dežela oddati v Dalmacijo 300 vagonov krompirja, ki se bo tamkaj porabil zgolj le v semenske svrhe, prihaja odtod, ker

imajo tudi v Dalmaciji izkušnjo, da se onejidovec s Kranjskega najbolj sponaša.

Odkritosrčno se pa mora priznati, da onejidovec danes ni več isti kakor je bil, da je tudi že nekoliko opešal, a vendar je še vedno boljši, vsaj pri nas na Kranjskem, kakor sploh katera druga vrsta. Jaz vem, da končno vendarle enkrat moramo dobiti nadomestilo za onejidovec, zato delamo pri kmetijski družbi z novimi vrstami krompirja kar naprej preskušnje, toda doslej brez posebnega uspeha.

Ob tridesetletnici onejidovca na Kranjskem, se hvaležno spominjamo tistih, ki se pečajo z vzgojo novih vrst kmetijskih rastlin in bodi zgodovina onejidovca na Kranjskem v zgled, koliko se v kmetijskem rastlinarstvu dá doseči z izbiro boljših vrst, na kar se bo prav posebno ozirati po vojni, ko bo ena naših najvažnejših nalog, pridelovanje z vsemi sredstvi povečati. Končno naj se pa tudi meni ne zameri, če sem ponosen na svojo vpeljavo onejidovca na Kranjskem in na dobiček, ki ga ima od tega dežela, saj je enemu izmed nas največje zadoščenje, če ima priliko doživeti viden uspeh svojega delovanja.

Gustav Pirc.

Odškodnina za vojne dajatve in poškodbe.

V zmislu „Zakona o dajatvah za vojno“ z dne 26. decembra l. 1912, drž. zak. št. 236., ima vsakdo po načelih tega zakona pravico do odškodnine, če je moral kaj dati za vojne namene ali če se mu je vsled vojne zgodila kaka škoda na njegovi lastnini.

Važni so naslednji §§ imenovanega zakona, ki slovejo:

§ 19. Vsi posestniki nepremičnin so dolžni prepuščati za dobo potrebe v rabo nepremičnine, ki so v njihovi posesti, in sicer za narejanje utrdbenih naprav in vojaških zgradb, za opravljene oprave v utrjenih prostorih, za zgradbo mostov, cest in železnic ali pa za kakršnokoli pospeševanje in zavarovanje vojnih operacij.

Za rabo nepremičnin se načeloma daje odškodnina, ki jo določi komisija. Odškodnina se ne daje za rabo praznih poslopij, ki ničesar ne nesejo, za rabo industrijskih naprav, ki ne delajo, dalje za rabo prostih prostorov, pašnikov, gozdov in neobdelanih zemljišč; pri teh pa le do časa običajnega obdelovanja.

V rabo prepuščene nepremičnine je treba vrniti v istem stanju, v katerem so se prevzele; ako so pa zaradi rabe kaj trpele, je treba dati za to primerno odškodnino. Iz tega razloga je treba ob prevzetju komisijsko dognati stanje nepremičnin in njihovo vrednost, ob vrnitvi pa morebiti nastale škode.

Ako se posestnik ne zadovolji s tem, kar je dognala komisija, mu je dano na voljo zgledati svoje zahteve v zmislu § 33.

Lastninska pravica do nepremičnin, ki so se v zmislu tega paragrafa izročile v rabo, se lahko pridobi z razlastitvijo. Za razlastitveno postopanje je zmislu primerno treba uporabljati določila zakona z dne 18. februarja 1878 (drž. zak. št. 30).

§ 32. Odškodnino za dajatve, izvršene po tem zakonu, in škodo je kolikor le mogoče plačevati v gotovini. Če bi to ne bilo mogoče takoj, mora oblast dajatev za vojne namene pisмено potrditi. S tem potrdilom more tisti, ki je izvršil vojno dajatev, do-

kazati svojo pravico do plačila, katero mu gre po §§ 33., ako ni dobil že popreje odškodnine. (Potrdila mora dati poveljnik dotičnega vojaškega krđela, in sicer od njega podpisana ter s pristavljenim uradnim pečatom, iz katerega se da krđelo jasno dognati. Opombe c. kr. kmet. dr. kr.)

§ 33. Ako povračilo dajatve za vojno, ali povzročena škoda ni bila plačana tako, kot je to določeno v § 32., ali če tisti, ki izvrši dajatev, s prisojenim plačilom ali z odškodnino ni zadovoljen, ima pravico svoje zahteve naznaniti pri občinskem predstojništvu pisмено ali ustno v šestih mesecih od tistega dne naprej, ko je bilo naznanjeno, da je prenehala dolžnost dajatev za vojno.

To velja tudi glede naznanjanja zahtev po § 8. tega zakona, glede dokazovanja njih upravičenosti, dalje glede presojanja priglasov in glede odločb, nanašajočih se nanje.

O priglašeni zahtevah poizveduje za vsak politični okraj okrajna komisija: kar ta dožene, to pregleda deželna komisija, ta predloži zahteve potem, ko jih je pregledala in popravila, s svojimi zapisniki vred ministru za deželno brambo.

§ 36. Občine so dolžne sodelovati pri izvrševanju tega zakona.

Vsakdo ima torej pravico takoj zahtevati v gotovini odškodnino, oziroma povračilo prizadete škode. Pripeti se pa, da se nevešč kmet prestraši, si ne upa ali ne zna plačila zahtevati, takrat naj se nemudno obrne do županstva, ki je v zmislu § 36. dolžno škodo ceniti, sestaviti zapisnik in o dogodjaju poročati na okrajno glavarstvo.

Zaradi varnosti volje se priporoča:

1. Na en ali drug način dognati naslov tistega vojaškega krđela ali oddelka, ki je zahteval vojno dajatev ali ki je škodo povzročil, pa ni hotel plačati ali ni hotel dati povračila. Če se ne najde na vozilih potrebne označbe, naj se natančno določijo dan, ura in kraj in sploh okoliščine, ki dajo naknadno določiti dotični oddelek. Po možnosti je priče pritegniti.

2. Župana ali njegovega namestnika naj se ne prosi, ampak naj se od njega zahteva vršiti svojo uradno dolžnost, ceniti storjeno škodo, narediti o dogodku zapisnik, en prepis zapisnika izročiti oškodovani stranki, zadevo naznaniti okrajnemu glavarstvu in zahtevati povračilo škode. Prepis zapisnika je zelo važen, ker se morda spisi kje založe ali celo izgube in je potem še 6 mesecev po vojni čas odškodnino izposlovati, to pa le tedaj, če se more dokazati in se ima kaj pisanega v roki.

Pritožbe zoper prenizko odmerjeno odškodnino za vojne dajatve in poškodbe se vlagajo lahko že sedaj, ne pa samo tekom 6 mesecev po končani vojni. Pristojne komisije bodo o vloženih pritožbah tudi sproti odločale kakorhitro so vse poizvedbe o podatkih pritožbe izvršene. Če je bila vojna dajatev izvedena pod uradnim vodstvom glavarstva (morda vsled naznanila županstva) in se je predmet dajatve tedaj cenil in se je cenitev vpisala v zapisnik, sploh ne bo treba dosti poizvedovati, marveč stranka stori najbolje, če svoji pritožbi priloži cenilni zapisnik, katerega ji je oblast v prepisu pač morala dati na razpolago, ako je količjak vestno in oziraje se na prizadeti interes postopala. Pritožbe se pa sme vlagati izključno le na predpisani tiskovini, katero se brezplačno dobi pri glavarstvih. Predmet pritožbe more biti seveda le

zahteva po višji odškodnini, nego je bila stranki prvotno prisojena.

Ker je pritožba dovoljena le proti pre nizko odmerjeni odškodnini, zato je za vsakega prizadetega važno, da najprej sploh izposluje odškodnino in če je ni mogel izposlovati, naj se vsaj izkaže, da jo je skušal izposlovati ter naj priloži zapisnik in cenitev županstva.

Deželni odbor kranjski bo dal županstvu na razpolaganje posebno tiskovino, da se popišejo škode na zemljiščih in materialu, ki naj jih poplača vojni erar.

Ensiliranje ali vlaganje (kisanje) trtnega listja.

V južnih deželah je vlaganje ali kisanje (ensiliranje) zelene piče malo znano. Zato jo pa pozna v severnih deželah naše države, zlasti na Češkem in Moravskem, vsak kmet že zaradi tega, ker spravlja na ta način vsako leto za zimo odpadke, ki jih dobi pri pridelovanju sladkorne pese, zlasti pa izlužne pesne zrezke, ki jih vrne sladkorna tvornica.

Skisani zrezki sladkorne pese dajejo izvrstno pičo za molzne krave in drugo goved pozimi.

Letos ob splošnem pomanjkanju suhe krme je treba tudi pri nas misliti na to, da spravimo in porabimo vse, kar se da pozimi porabiti za krmo. Sem spadajo v vinorodnih krajih razni trtni odpadki, zlasti trtno listje, vinske tropine in trtni les (enoletne mladike). Vse to se da vlagati, kisati (ensilirati) in tako spraviti za zimo, ki nam daje izvrsten pripomoček pri krmljenju goveje živine.

Ako si hočemo pripraviti tako skisano pičo za zimo, moramo imeti zato predvsem pripraven prostor. Najbolje so za to pripravne cementne ali obzidane jame, kojih velikost se ravna po potrebi. Prav prikladna mera za tako jamo je 5 m dolžine, 5 m širine in 3 m globočine. Ako nimamo cementnih jam, si naredimo na pripravnem kraju, kjer se ni bati zatekanja vode, tako jamo v zemlji, najbolje v ilovnati zemlji in jo obložimo ob straneh in po tleh z deskami. Če ima jama vzvišeno lego, tako da se da skisana piča od ene strani načeti in iz jame jemati, je to posebno pripravno, ker se je na ta način toliko ne pokvari, kakor če se jemlje iz jame od vrha.

Namesto jam se seveda poslužujemo lahko tudi velikih kadi ali sodov, kajti kisanje piče je prav podobno kisanju repe ali zelja v kadeh.

Od trtnih odpadkov pride sedaj posebno v poštev trtno listje, ki daje skisano, dobro krmo za govejo živino.

Trtno listje se sedaj, ko je les že zrel in grozdje potrgano, brez škode za trto lahko obere. Dokler je listje še zeleno, ima več redilnih snovi v sebi, kakor če že zrumeni in je zato za vlaganje bolj prikladno.

Potrgano listje se natlači v pripravljene jame ali kadi tako, da se v ne preveč debelih plasteh v kadi nasuje in potem toliko časa z nogami tlači (pohodi), da je prav dobro stlačeno. Zelo priporočljivo je, da listje med tem nekoliko posolimo, in sicer zadostuje 3 kg živinske soli na 100 kg listja. Jamo napolnimo nekaj nad rob, ker se skisana krma pozneje primerno sesede.

Kadar je jama polna, je sedaj poglavitna stvar, da natlačeno listje dobro obtežimo, in sicer tako, da

pride na vsak kvadratni meter površine vsaj 18 do 20 metrskih stotov teže.

To dosežemo najenostavneje tako, da pokrijemo listje z debelimi deskami in ga obtežimo z velikimi kamni, zaboji, napolnjenimi s kamnom, peskom ali prstjo.

Ako je jama na prostem, jo je treba primerno zavarovati pred mokroto in mrazom. Najbolje je, da jo v podobi strehe pokrijemo s škupo in nato z deskami ali pa da namečemo na škupo primerno plast zemlje.

V dveh do treh tednih se vloženo listje skisa in ga nato lahko pričnemo krmiti. Jamo na enem kraju (najbolje od strani) odpremo in kislo krmo sproti vun jemljemo, vselej pa zopet luknjo dobro zakrijemo.

Samoobsebi umevno se ne sme vzeti utež proč nikjer drugje, kakor tam, kjer pičo iz jame jemljemo.

Skisano trtno listje je živina prav rada. Najbolje jo je krmiti pomešano z rezanico slame in sena. Na glavo in na dan se sme pokrmiti ena tretjina vse krme (racije), ki je žival dobi.

Enako kakor trtno listje se kisajo tudi lahko vinske tropine, ki so zlasti užitne, če so že prekuhanе (za žganje) in zmlet enoletni trtni les (lesni zdrob).

B. Skalický.

Vinske tropine dobra krma.

(Konec).

Še enkrat treba poudariti, da so vinske tropine le nadomesek za seno in drugo krmo, nikakor pa ne popolna krma, zato je ne smemo krmiti naše živine samo s tropinami, kajti v tem slučaju nam začne hujšati in nam ne daje več tistih koristi, ki jih pričakujemo od nje. Sploh naša živina tem bolje uspeva, tem rajši žre, čim raznovrstnejša je krma, ki jo ji nudimo.

Opozoriti je tudi na dejstvo, da so za žganje prekuhanе tropine manj škodljive in lažje prebavljive nego samo iztisnjene. Bele tropine so manj škodljive in lažje prebavljive od črnih, ki vsebujejo večjo množino grampe ali vinskega kamna (vinskokislega in jabolčnokislega kalija), ki neugodno vpliva na zdravje živine, če jo preveč dobi. Grampa namreč slabo učinkuje na spolovila, jih draži in povzroča pri brejih kravah večkrat zvrženje. Zaraditega je bolje, če brejih krav, posebno če so v drugi polovici brejosti, sploh ne krmimo z vinskimi tropinami; tudi krav molznic ne smemo preveč basati z njimi, drugače bomo manj namolzli. Poskusi so dokazali, da zmerna množina tropin, pokladanih skupaj z drugo krmo, nikakor ni zmanjšala mlečnosti.

Lastnost grampe, da razdražujoče vpliva na spolovila živali, zamoremo v posameznih slučajih obrniti v svoj prid, če kravam ali telicam, ki se nerade pojajo, pokladamo v večji množini črnih tropin, kajti po teh dosežemo pojanje in ubrejevitve.

Največje množine vinskih tropin prenese uspešno vsa tovarna in pitalna živina, kateri bodi v prvi vrsti namenjena ta piča. Nič slabše je ne izrabijo pitalni prasiči, toda njim zadostuje štiri do pet kilogramov na dan. Brejim svinjam enako kot brejim kravam ni pokladati tropin zaradi grampe. Slabo jih izkoristijo konji in drobnica, vendar jim male množine ne škodujejo; napolnijo si z njimi želodec in prebavijo bolje drugo krmo. Tropine vplivajo namreč zaradi v njih se nahajajočih kislin osvežujoče na želodčne žleze, ki potem močnejše delujejo pri prebavljanju in presnavljanju krme;

to je tudi vzrok, zakaj jih vsa živina rada žre, pa naj si bodo sveže ali posušene ali pa tudi okisane.

V splošnem je omeniti, da so vinske tropine, pokuhane za žganje, mnogo bolj prebavljive in manj nevarne zdravju živine nego sveže, t. j. samo iztisnjene, kajti pri žganju se je izlužila v vodi že skoraj vsa grampa iz njih in se je v kotlu sesedla na dno, deloma pa je raztopljena v vodi (to vodo moramo seveda izliti in nikakor ne namočiti ž njo tropine). Pokuhane tropine laže in brez nevarnosti pokladamo tudi breji živini, četudi vedno le v zmernih množinah.

Vinske tropine, naj bodo sveže ali pokuhane, se ne vzdrže tako dolge užitne, da jih zamoremo vse pokrmiti, ampak se kaj rade spridijo, ker vsebujejo preveč vode, škroba in sladkorja, postanejo v kratkem plesnive, se skisajo, ali segniyejo. Vsak vinogradnik jih pa pridela v taki množini, da jih ne more porabiti svežih v tako kratkem času, da bi se mu ne pokvarile, ampak gledati mora na to, da si jih ohrani užitne toliko časa, dokler jih vseh ne pokrmi. V tem oziru imamo različne načine spravljjanja tropin.

Navadno sredstvo je sušenje, da postanejo tako suhe, da se jih brez škode in kvara ohrani tudi po več mesecev. Kjer imajo sušilnice za sadje, jih lahko osuše na njih. Kjer tega ni, zadostuje tudi sušenje na solncu ali pa tudi v senci, če je dovolj suhega vetra, pri čemer pa sušiča se plast mora biti dovolj tanjša; a še to treba večkrat preobračati, da se tropine ne segrejejo in skisajo. Iztisnjene tropine se posuše seveda hitreje od samo ocejjenih. Posušene tropine shranimo na suhem prostoru v ne predebili plasti in jih ob lepem vremenu ali ob vetru večkrat pretresemo in prezračimo, da se nam ne segrejejo, skisajo ali splesnijo. Iste nam laže ostanejo nepokvarjene, če so pomešane s hlastinami, nego če smo grozdje zrobkali in shranili samo pečke, kajti hlastine drže tropine rahle in zračne. Posebno nepokuhane tropine, ki vsebujejo še tri do štiri odstotke sladkorja, rade plesnijo, kajti sladkor je zelo dobra hrana za glivice in posebno za glive plesnivke. Še boljše postanejo take tropine, če izločimo iz njih pečke, ki imajo mnogo čreslovine v sebi in so skoraj neprebavljive.

Tako posušene tropine pokladamo živini deloma suhe, pomešane z rezanico, deloma sparjene in pomešane z otrobi, toda vedno le v manjših množinah. Ta način hranjenja je navaden pri svežih iztisnjenih tropinah, ki imajo itak malo več vode v sebi in se hitro posuše.

Pri kuhanju žganja že izlužene tropine najlaže obvarujemo pokvare na ta način, da takoj že vroče, ko jih vzamemo iz kotla, stlačimo v čeber ter jih dobro poteptamo in stisnemo, položimo nanje lesen pokrov, ožji od čebrove odprtine ter ga založimo s kamenjem, da tišči tropine skupaj. Povrh pa nalijemo toliko vode, da stoji pet do deset centimetrov nad tropinami. Na tak način se dá ohraniti ta krma porabna nekoliko mesecev.

Priporočljivo je tudi v čebre spravljenim tropinam dodati malo soli; na 100 kg tropin po dva kilograma soli, ker se laže zdrave ohranijo, postanejo okusnejše in laže prebavljive ter jih tudi živina mnogo rajši žre.

Tako ohranjene tropine rabimo za krmljenje lahko v večjih množinah, kajti že samensebi imajo dovolj vode v sebi in grampa je bila pri kuhanju izlužena; zato so manj škodljive tudi brejim kravam. Ker so

že prekuhane, so laže prebavljive, toda manj redilne od svežih, ker je sladkor, ki se je še nahajal v njih, pokipel v alkohol, ki se je izločil ob kuhanju.

Bolj okusne in redilnejše so sladke iztisnjene tropine, ki smo jih okisali na sledeči način, ki je našim vinogradnikom še premalo znan. Ako ne nameravamo kuhati iz tropin žganja, ampak jih hočemo take porabiti za krmo pozimi, ko bode primanjkovalo raznovrstnih krmil, jih okisamo. V čeber napolnimo tropin, ki jih vsako plast posebej zbijemo in steptamo, da ne ostane med njimi preveč zraka. Boljše so zrobkane tropine brez hlastin, ki se dajo bolje stlačiti. Če so preveč suhe, moramo jih nekoliko zmočiti, da se nam preveč ne segrejejo, ker bi se potem pokvarile. Vrh tropin dobro zdravnamo, pokrijemo s časopisnim ali drugim popirjem, ter položimo na istega pokrov, ki gre v čeber in pritiska na tropine. Nato zamašimo vrh čebra s pregneteno ilovico, in sicer pet do deset cm na debelo. Na pokrov naložimo kamenja, da drži tropine stisnjene. Ker se ilovica tekom časa osuši in razpoka, jo moramo večkrat zmočiti in razpoke s peskom zadelat. Na vsak način moramo zraku zabraniti dohod do tropin, kajti drugači se nam skisajo, namesto da bi se samo okisale.

Pri okisanju se namreč v večji meri razvija mlečna kislina, ki potrebuje k razvoju manj zraka. Pri skisanju pa prevladuje jesihoa in maslena kislina, ki napravljata tropine neužitne. Slednje se razvijajo lahko samo tam, kjer imajo dovolj kisika iz zraka na razpolaganje. Povzročitelji teh kislin so vedno bakterije, ki uspevajo le, če so razmere za njihovo življenje in razmnoževanje ugodne. Tako potrebujejo one, ki provzročajo mlečno kislino, le toliko kisika, kolikor si ga nabavijo s pretvarjanjem škrobnih snovi brez dostopa zraka, medtem ko bakterije jesihoive in maslene kisline ne morejo živeti brez kisika iz zraka. Pri okisanju torej močno prevladujejo glive mlečne kisline.

Glive mlečne kisline se razvijajo, če imajo zadostno vlage in če so popolnoma ločene od vnanjega zraka, ter povzročajo presnavljanje beljakovin in škrobovih tvarin. Pri tem se razvija toplota, ki doseže do 50 stopinj Celzija, ostaja pa navadno pri 40 stopinjah nekoliko tednov stalna in pada proti koncu polagoma do navadne topline okoliša. Po šestih do osmih tednih je glavno kisanje končano in tropine so pripravne za krmo. Po tej dobi so slične kuhani krmi in imajo kisel duh in okus, na katerega se mora živina šele polagoma privaditi. Zatorej v začetku pokladajmo živini le male množine te krme in stopnujemo količino po potrebi do viška, ki se nam zdi primerna. Pri krmljenju jemljemo iz čebra le toliko, kolikor se istega dne pokrmi, kajti na zraku se okisane tropine kaj hitro pokvarijo, in če take pokladamo, škodujejo zdravju živali, ki dobe lahko drisko in razne želodčne bolezni. Istotako ne smemo krmiti tropin, ki so se pokvarile že v čebru. Tudi pri okisanju je koristno, če se doda primerna množina soli.

Iz opisanega je razvidno, da so vinske tropine kaj dobra nadomestna krma, ki je ne smemo zametavati, pač pa je naša dolžnost, da jo v današnjih časih pomanjkanja vsakovrstnih krmil izkoristimo kar najbolj možno. Zatorej naj si vsak vinogradnik pripravi tropine za krmljenje svoje živine pozimi.

Važnost kmečkega stanu in njega izobrazba.

(Dalje.)

Nadaljna izobrazba mladine na deželi od 14. do 18. leta se mora izvršiti v nadaljevalnih šolah na deželi; pouk se mora prilagoditi danim razmeram. V prvi vrsti se mora poglobiti znanje v pisanju in računanju v praktični uporabi, to se pravi, poučevati se mora mladenič v spisih, dopisovanju, gospodarskem zapisovanju in preračunanju, kakor ga ravno potrebuje kmečki gospodar. Nadaljevalna šola naj vzbuja za kmečki stan razumevanje in zmisel za napredovanje v stanovskem, duševnem in državljanskem življenju. Mora povzdigniti spoznanje za delo za splošni blagor, mora utrjevati in poplemeniti značaj. Mora vcepljati globoko ljubezen do domovine v mlada srca in pomagati, da mladina vzljubi svoj kmečki stan. Na ta način bi se odpomoglo pogubonosnemu odseljivanju kmečkega prebivalstva v mesta in tvornice. S tem nadaljevalnim poukom mladine na deželi bi se naj doseglo, da bi začela spoznavati okrog sebe, da bi odprla svoje oči, dobila krepko voljo za vse dobro, postala krepkostna, dobila veselje do svojega stanu in svoje domovine ter ljubezen in zvestobo do svojega naroda. Nadaljevalna šola bi naj dala mladini temeljno znanje, na katerem lahko potem vsak sam nadalje zida in se izobražuje, sicer pa tudi s strokovnim poukom.

Zakaj pa naj nastanejo „nadaljevalne šole na deželi“ in ne „kmetijske nadaljevalne šole“? Učitelji v nadaljevalni šoli, ki so ljudskošolski učitelji, bodo seveda dajali učencem temeljne nauke v rastlinstvu in živalstvu, toda niso imeli prilike, se izobraziti v kmetijskih strokah. Z neizogibnimi napakami bi se pa naredilo več škode kakor haska. Na Avstrijskem se je razširil kmetijski pouk v obstoječih nadaljevalnih šolah na deželi — imamo jih sicer bore malo in še te so se navadno ustanovile le vsled osebne marljivosti in požrtvovalnosti učiteljev — kakor v poljedelskih šolah. To pa je napačno, kajti nadaljevalna šola na deželi bi naj ne bila za to, ona ni in bi ne smela biti kmetijska šola.

Čemu pa potrebujemo nadaljevalne šole na deželi; saj imamo „kmetijske šole“? Slednje imajo drug namen. Njih naloga je, v daljši poučni dobi podati učencem razen splošnih državljanskih znanosti, v prvi vrsti „kmetijsko strokovno znanje“. Seveda si je treba na vso moč prizadevati, da so čim najbolj dobro obiskane, kajti za kmetovalca so najboljša nadaljevalna izobrazba in najboljša predšola za njegov poklic. V vsakem okraju bi naj obstojala kmetijska pozimska šola, ki bi morala biti dobro obiskana. Dejstvo, da obstoja pri nas v nekaterih deželah le malo kmetijskih šol, in še te si morajo kar naravnost naberačiti po deželi učencev, je skrajno žalostna prikazen. V nadaljni bodočnosti se bo pa pokazalo, da bo le majhen del kmečkih sinov posegal strokovne šole. Zatorej naj bi pa ostala pretežna večina kmečkih fantov dobila nadaljno svojo izobrazbo v nadaljevalnih šolah, dasiravno ta izobrazba ni tako popolna kakor v kmetijski šolah. Sicer pa je najbolje, če se posečajo kmetijske šole šele s 16. letom ali po 16. letu, tako da je nadaljevalna šola po 14. letu dobra pripravilnica za kmetijsko šolo.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da izborno koristi nadaljevalna šola na deželi le takrat, če je obisk za vse obvezen. Ako je posečanje te šole odvisno le od

volje posameznika, da doseže malo, ker se pouka mnogi ne udeležijo — kajti manjka jim zmisla za stvar — ali pa se redno ne udeležujejo pouka. Cilj, za kojim moramo stremiti, je, da je obisk nadaljevalne šole ravnotako obvezen kakor ljudske šole. Ta določba se seveda ne more kar naenkrat uveljaviti, ker nam manjka zadostno izšolanih učiteljev, denarnih sredstev in izkušenj. (Izkušnje smo sicer skozi več let nabirali v Nemčiji, tako da se bomo morali kolikortoliko učiti od njih.) Za sedaj se bo morala prepustiti in priporočati ustanovitve posameznim občinam, toda z oblastveno določbo, da je v primeru ustanovitve take šole v dotičnem kraju potem obisk za vse mladeniče obvezen. Naprednejše in razumnejše občine bodo tozadevno prednjačile, in na podlagi izkušenj in dobljenega časa za primerno izšolanje učiteljstva se bodo ustanovile nadaljne take šole.

Pouk v nadaljevalni šoli bi bil v poletju zaradi mnogega dela omejen na pol dneva po nedeljah. Glavni pouk bi trajal pozimi, in takrat bi se moralo poučevati po večih delavnikih v tednu.

Da dobi učiteljstvo usposobljenost za nadaljevalni pouk, jemal naj bi se že na učiteljsišču na to primeren ozir, sicer bi se morali vršiti posebni tečaji.

Dosedaj je bila na nadaljevalnih šolah navada, da je učitelj poučeval brezplačno ali skoraj brezplačno. To seveda ne gre, kajti take žrtve ne moremo zahtevati od nobenega učitelja. Vsako delo naj ima svoj zaslužek. Stroške in izdatke, ki so potrebni, mora trpeti dežela, oziroma dežela, okraj in občina.

Na Avstrijskem je stvar glede nadaljevalnih šol na deželi še v povojih. Po poročilu deželnih šolskih svetov je obstojalo v začetku leta 1914 na nemškem Češkem 28, nemškem Moravskem 6, Koroškem 37, leta 1913 na Solnograškem 9, na Štajerskem 5, na Nižje Avstrijskem 50 (!) kmetijskih nadaljevalnih šol. Na Gornjem Avstrijskem kakortudi na Tirolskem ne bo več nego 8 do 10 nadaljevalnih šol. Torej se je pri nas res komaj pričel začetek. Številke se nekoliko izpremenijo od leta do leta, ker se tu ali tam mora opustiti nadaljevalna šola, drugje pa se zopet otvori nova nadaljevalna šola. Po potih, po katerih smo hodili dosedaj, ne gre naprej; treba bo napraviti red, poskrbeti bo treba tudi za denar. Tudi tozadevno lahko služi Nemčija za zgled, kjer obstoji že na tisoče nadaljevalnih šol na deželi, ki so v večih provincijah obvezne za mladež. Obžalovati bi morali, ako bi se po vojni takoj in krepko ne lotili te zadeve; saj smo žal zamudili itak mnogo let.

V kmečki hiši ima kmetica važno nalogo. V nobenem drugem stanu nima gospodinja tako važnih opravkov kakor gospodinja v kmečkem obratu. Njena zadača ni le vzgoja navadno mnoge otročadi in skrb za kuhinjo in hišo, za obitelj in služinčad, ampak kmetica mora tudi opravljati različna dela na dvorišču, hlevu in polju. Ko opravi domača gospodinjstva dela, najdeš jo že na polju. Ako premislimo, kakšno breme sloni na njenih ramah, moramo jo nehote spoštovati. (Prava kmečka gospodinja drži tri ogle pri hiši po koncu!) Država se mora kmetici zahvaliti za marsikaj. Za časa vojne, ko je stal njen mož pred sovražnikom, morala je sama prevzeti gospodarstvo in morala od ranega jutra do poznega mraka opravljati dvojno delo, da se opravi setev in spravijo pridelki. Kmetice so si res zaslužile zlate kolajne. Kako visoko stoji kmetica v svoji preprostosti in s svojim marljivim delom nad onimi damami, ki prepuščajo vzgojo otrok in sploh

vsako delo pri hiši drugim, ter živijo le veselčenju in gizdavosti; kmetico lahko primerjamo s čebelico, tako damo pa s trotom. Odkrito moramo priznati, da je bila dosedaj škodovalec z delom preobložena, in da je preveliko delo škodovalo nje zdravju. V najboljših letih se je postarala že v babico. (Konec sledi.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevega imena, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh, včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 142. Na podlagi pismene pogodbe sem vzel njivo za pet let v zakup od vdove, ki je pa kmalu za tem umrla. Varuh otrok pa te zakupne pogodbe ne prizna, zahteva višjo zakupnino in dá njivo sploh le za eno leto v zakup? Ali smrt zakupodajalca res razruši kupno pogodbo? (M. O. na V.)

Odgovor: Zakupna pogodba je s prodajo v zakup danega predmeta sploh razrušena. To načelo je še danes po sedanjih zakonih veljavno. Drugače pa je, če lastnik v zakup danega predmeta umrje. Po prejšnjih določilih je zakupna pogodba tudi v tem slučaju vezala dediče. Sedaj smo pa dobili nove določbe k občnemu državljskemu zakoniku in § 145. III. novele k obč. drž. zak. slove: »Vsled smrti ene pogodbene stranke zakupna pogodba ni razrušena. Edinole najemščina stanovanj se more odpovedati, in sicer ne glede na dogovorjeno dobo najemščine, če najemodajalec umrje, in sicer morejo v tem slučaju stanovanje odpovedati dediči najemnika ali pa dediči prejšnjega najemodajalca. Ker se pri Vas ne gre za najemščino stanovanja, ampak le za zakup njive na podlagi kupne pogodbe, Vam dediči zakupodajalca ne morejo odpovedati zakupa njive, dokler je pogodba veljavna.

Vprašanje 143. Kako in iz česa se napravi očetna (jesihova) esenca? (M. M. v D.)

Odgovor: Pri suhi destilaciji lesa v posebnih aparatih, v katerih se izdeluje lesno oglje, se dobi kakih 6% očetne kisline. Tako dobljena očetna kislina in potem popolnoma očiščena dá očetno esenco. Izdelovanje očetne esence je torej v domačem gospodinjstvu nemogoče.

Vprašanje 144. Imam do 8 hl črnine. Vsled gorkega vremena je mošt prehitro pokipel in ker nismo mogli tropin pravočasno stisniti, se je vino nekoliko skisalo. Kako bi se dalo kislo vino popraviti in mu vzeti kislino? (F. B. v L.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja ne sledi jasno, kakšna je kislina v Vašem vinu, ki Vam ni všeč. Morda je Vaša črnina iz kake grozdne vrste, ki se Vam je sicer sladka zdela, a je vendarle imela veliko vinskih in drugih kislin, ki sedaj po kipenju delajo vino zelo kislo. V tem slučaju se dá vinu odvzeti del kisline s pomočjo oborjenega ogljikovokislega apna, ki se dobiva pri vsakem drogistu. Navadno se ne priporoča vzeti vinu več kakor dve tisočinki kisline, ker dobi sicer vino čuden, sladnat, kovinast okus,

t. j. slično, kakor ga ima vino, ki n. pr. dolgo časa stoji v kovinasti posodi. V Vašem slučaju je pa morda vino dolgo časa na tropinah kipelo, ker ste hoteli izlužiti črno barvo, pri tem pa niste skrbeli, da bi bile tropine pod moštom, ampak so bile na vrhu, kjer se je vsled letošnje velike vročine pričel že stvorjeni alkohol izpreminjati v očetno kislino, t. j. tropine so scikale in jesihova kislina je potem prišla v vino. Tako vino ni preкисло zaradi naravnih vinskih kislin, ampak je scikano. Scikano vino ni lahko popraviti, oziroma nadaljevanje scikanja omejiti in preprečiti, ker nimate v to svrhu potrebnih priprav in zato Vam priporočamo, če je vino res scikano, ga hitro porabiti, dokler je še užitno.

Vprašanje 145. Kakšen je bil letos uspeh pri zatiranju trsne plesnobe s salojidinom? (I. I. v P.)

Odgovor: Kolikor smo doslej obveščeni, je salojidin proti trsni plesnobi prav dobro učinkoval. Letošnja izkušnja s salojidinom pa ne more biti popolnoma merodajna, kajti imeli smo skozinskoz lepo in suho vreme, v kakršnem se gliva trsne plesnobe sploh uspešno ne razvija in zato trsna plesnoba ni veliko ali nič škodovala, kjer je sploh niso zatirali.

Vprašanje 146. Naročil sem pri kmetijski družbi kajnit, ki sem ga tudi dobil, a utegne biti neke vrste sol, kajti hranjenega imam v suhem prostoru, a se mi vendar hoče stopiti in torej ni tisti pravi sivi kajnit, kakor ga je imel v zalogi tukajšnji trgovec P. Ker mi je družba poslala napachen kajnit, sem oškodovan, kajti po tamošnjem sporočilu, je kajnit poraben le za travnike in ne za ozimno žito, za katerega sem ga hotel rabiti in bi lahko za izdan denar tukaj kupil nekaj voz gnoja. Zakaj družba ne pošilja naročnikom pravi kajnit in jih tako oškoduje? (M. M. v K.)

Odgovor: Nikar kmetijski družbi ničesar ne očitajte, ampak rajši samega sebe primite za nos, kajti na svoji škodi ste edinole sami vzrok. Vi ste pri naši družbi izrecno naročili »kajnit«, in zato se Vam je tudi poslal. Če bi bili naročili superfosfat ali Tomasovo žlindro, kar ste menda hoteli imeti za gnojenje k ozimini, pa bi Vam družba eno teh umetnih gnojil poslala. Napaka pri Vas tiči v tem, da še do danes navzlic neprestanem poučevanju ne ločite posameznih umetnih gnojil in kar preprosto vsa ta gnojila nazivljate kajnit, dasi je med seboj strogo ločiti razna dušičnata, fosfatna in kalijeva gnojila.

Vprašanje 147. Ker imam veliko stebel od solnčnih rož, vprašam, če jih kdo skupuje in počim? (M. M. v K.)

Odgovor: Stebla od solnčnih rož niso za ničesar drugega porabna kakor za kurjavo, jih nihče ne skupuje in nimajo nikake tržne cene. Velike topline ta stebela sicer ne dajejo, a ker suha silno rada gore, se jih s pridom rabi za podkurjevanje.

Vprašanje 148. V eni tukajšnjih vaseh se je pojavila pri prasičih neke vrste bolezen. Živali prično težko dihati, vedno leže, ne uživajo ničesar in na pljučah zaklanih prasičev je polno mehurčkov, ki so pri nekaterih prasičih posamezni debeli kakor kurje jajce. Kmetje si ne vedo to bolezen razlagati in živinozdravnik je zelo oddaljen. Ljudje obolele prasiče koljejo in meso v sedanjem pomanjkanju izlahka prodajajo. Kaj je to za ena bolezen na pljučih prasičev, odkod prihaja, kako jo je zdraviti in ali je meso tako obolelih prasičev užitno? (M. M. v K.)

Odgovor: Ta bolezen pri prasičih prihaja od nekega živalskega zajedalca, ki živi v živalskem telesu in

ki je neke vrste glista z imenom velika mehurjeva glista *Echinococcus polymorphus*. Ta glista dorase in spolno dozori le v psu, v katerem izleže nebroj silno majhnih jajčec, ki gredo od psa z blatom. Ta jajčeca pridejo na en ali drug način s krmo v prasiča, kisli želodčni sok zmehča njih trdo lupino in iz jajčec se izležejo mlade gliste, ki pridejo ob svojem potovanju po prasičjem telesu v jetra, obisti ali v pljuča. Tamkaj se mlada glista naseli, pripravi si svoje ležišče, t. j. s sokom napolnjen mehur, ki vedno večji postaja, čimbolj glista rase. Če je na pljučih preveč takih mehurjev, otežkočijo dihanje, ga končno onemogočijo in žival pogine, ko je poprej kazala tiste znake bolezni, ki jih v svojem vprašanju navedete. V prasiču glista spolno ne dozori, ampak če se taka okužena pljuča, jetra ali obisti proč zaženo, da jih kak pes požre, pa se glista v pasjem telesu zopet popolnoma razvije in spolno dozori. Proti taki glistavosti prasičev ni nikakega zdravila, ampak je edino sredstvo bolezen na ta način preprečiti, da se vse pse v vasi odpravi, oziroma se pri psu te gliste preženo, kar se da doseči z zdravili, ki jih živinozdravnik zapiše. Meso od tako bolnih prasičev je užitno, a okužena jetra, obisti in pljuča je kam zakopati, da ne morejo psi blizu.

Vprašanje 149. Kakšno je pravilno ravnanje s sadjcem med kipenjem? Nekateri namreč trdijo, da se mora sod takoj z veho zapreti, drugi pa priporočajo odprtega pustiti, da sadjevec vunkaj bruha in se ga mora zalivati. (I. L. v P.)

Odgovor: Pravilno ravnanje med kipenjem sadjevca je, da se sod sploh do vrha ne napolni in se voha ne zapre. Če je sod poln in sadjevec vun bruha, t. j. izmetava, gre iz sadjevca veliko kipelnih gliv, notri jih premalo ostane in sadjevec ne more dobro pokipeti. Kipelnih gliv je več vrst in če pride preveč zraka v dotiko s kipečim sadjcem, prično prevladovati kipelne glive slabih vrst, ki povzročijo slabotno kipenje in slab sadjevec. Izmeček je pomešan z delno pokipenim sadjcem, na zraku se stvorjeni alkohol prične izpreminjati z dostopom ocetnih bakterij v ocet (jesih), vsled česar pride jesih in ocetne bakterije v sadjevec, ki mu dajo kal poznejšega scikanja. Sod s kipečim sadjcem naj torej ni do vrha napolnjen, da ne more izmetavati. Zrak pa tudi ne sme v sod, ker povzroči tvorjenje ocetne kisline in tudi druge bolezni, zato je veho tako zapreti, da pač more odhajati tvoreča se ogljikova kislina, ne more po zrak notri. Najbolje se to doseže, če se voha zapre s kipelno veho. Če se pa nima kipelne vehe, pa prav dobro služi vrečica napolnjena s peskom, ki se položi na veho, pod katero pač more uhajati ogljikova kislina, ne more pa notri zrak, ker je pritisk ogljikove kisline vsaj v pričetku kipenja znatno večji, kakor pritisk zraka. Kadar je sadjevec burno kipenje dokončal, se lahko voha s piliko rahlo zapre in po popolnoma dokončanem kipenju s piliko zabije. Priporočamo Vam se poučiti o podrobnostih umnega ravnanja s sadjcem iz M. Humekove knjige »Sadno vino«, ki jo dobite v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani za K 240.

Vprašanje 150. Objavljeno je bilo, da veljajo za letošnje leto vodilne cene za vino, po katerih se je ravnati vinogradniku pri prodaji svojega vinskega pridelka. Ta vodilna cena znaša 300 K za hl kranjskega vina povprečne kakovosti. Letošnje naše vino je izborne kakovosti, ki presega skoraj povsod povprečno kakovost, zato noče

nihče svojega vina po vodilni ceni prodati, a po višji ga prodati se boji, ker imajo menda orožniki naročilo poizvedovati, kdo vino draže proda. **Kdo bi mogel naprej določiti počim se sme vino prodati, oziroma koliko draže čez vodilno ceno?** (F. M. v M.)

Odgovor: Koliko čez vodilno ceno se sme vino prodati, če kakovost presega povprečno, tega ne more in ne sme nihče določiti, ampak je prepuščeno nazoru prodajalca. Če imajo orožniki naročilo poizvedovati tiste, ki vino čez vodilno ceno prodajo, zato ni treba da bi bili zaradi tega že obsojeni zaradi navijanja cen, kajti sodišče bo najprej moralo dognati, če je bila zahtevana cena primerna. O primernosti cene bo razsojal kolegij vinarskih izvedencev pri c. kr. kmetijski družbi kranjski. Splošno čujemo, da vinogradniki nočejo svojega vina prodati, ker jim je cena 300 K za hl prenizka, a višje zahtevati si pa ne upajo. Priporočamo vinogradnikom biti previdnim, naj ne stavijo prenapetih cen in naj imajo pred očmi, da bo bržkone vojaška oblast zelo velike množine vina rekvirirala ter bo v tem slučaju težko kaj prida čez 300 K za hl plačevala.

Kmetijske novice.

Oddaja plemenskih bikov, mrjascev in brejih svinj: Deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani bo razdeljevalo konci meseca novembra t. l. plemenske bike, mrjasce in breje svinje. Prošnje naj se vlagajo do 15. novembra t. l.

Deželno mesto za vnovčevanje klavne živine v Ljubljani.

Družbene vesti.

* **Njegovo Veličanstvo presvitli cesar je z Najvišjo odločbo z dne 27. septembra t. l. najmilosteje potrdil izvolitev prečastitega gospoda kanonika, monsignora dr. Evgen Lampeta predsednikom c. kr. kmetijske družbe kranjske.**

* * *

* **Prazne vreče.** Za izvršeno pošiljatev semenskega žita je dala c. kr. kmetijska družba mnogim udom svoje vreče. Družba dotične ude uljudno prosi — ker vreč sedaj zelo primankuje in ker mora družba naprej skrbeti že za vreče v svrhu nabave jarega semenskega žita — da družbene vreče blagovoljno takoj in v dobro porabnem stanju vrnejo, kar bi družbi bilo vsekakor ljubše, kakor če naj jim pošlje račun zanje. Družba pričakuje hitrega odziva, sicer bi bilo priskrbovanje semenskega žita v prihodnje skoraj onemogočeno.

* **Posamezni udje** naj ne naročajo le zase naravnost pri c. kr. kmetijski družbi, temveč naj svojo naročitev na kmetijske potrebsčine prijavijo pri svoji kmetijski podružnici, ki potem **skupno** pri družbi za ves svoj okoliš naroči.

(Nadaljevanje družbenih vesti v inseratnem delu.)

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1917. Letnik XXXIV.

Blagovno poročilo.

Ljubljana, 31. oktobra. Prevzemne cene za 1916/17 za sledeče avstrijske pridelke: Za sto kg Drž. zak. 219 z dne 31. julija 1917: Pšenica K 40.—, Riž K 40.—, Pira K 40.—, Ječmen za varenje K 37.—, Ječmen za krmo K 37.—, Oves K 36.—, pri oddaji pred 15. nov. se pribije še 2 K pri 100 kg. Po mlu. nar. z dne 29. 9. 17. drž. zak. št. 391 veljajo naslednje prevzemne cene za 100 kg: koruze K 38.—, prosa K 40.—, ajde K 40.—, graha K 80.—, fižola K 80.—, leče K 120.—, boba K 60.—, grašice K 100.—, oziroma K 51.—, ter K 35.—, zadnjega žita K 35.—, oruženih koruznih storžev K 15.— franko mesto prevzema. Jedilni fižolin bob vseh vrst K 40.—, Fižolin bob, grahalileča za krmo K 30.—, Grašica K 29.—, Mak K 150.—, Ogrščica K 100.—, Repiš K 97.—, Suhe češplje, sto kg, Drž. zak. 290. z dne 6. sept. 1916: a) do 105 kom. K 104.—, b) 106 do 130 kom. K 100.—, c) nad 130 kom kg. K 95.—, d) merkant. blago K 65.—, Povidl K 120.—, Držav. zak. 159 z dne 10. aprila 1917: Sladne kali K 22.—, Pivovarniške tropine, posušene K 26.—, Tropine solčnih rož, oluplj. pečk K 25.—, neoluplj. K 17.—, Tropine bučnih pečk oluplj. K 30.—, neoluplj. K 20.—, Lanene tropine K 25.—, Konopne tropine K 19.—, Tropine repnice K 18.—, Makove tropine K 24.—, Krompirjevi izlužki posušeni K 19.—, sto kil, kolodvor obratovališča, brez vreč, všteti stroške nakladanja, Krompir 22 K od 5. sept. dalje. Drž. zak. 390/17 z dne 23. sept. Seno 23 K, škupa (ržena slama) 13 K, slama od žita, graha, in grašice 11 K, fižolova, bobova, lečina, makova, repična in koruzna slama po 7 K za 100 kg. Jajca. V ozemlju Ljubljane velja kos pri pridelovalcu 28, v trgovini pa 32 vinarjev, v vseh drugih delih dežele velja jajce pri pridelovalcu 20, v trgovini pa 24 vinarjev, glej ukaz c. kr. dež. predsednika z dne 7. nov. 1916 št. 34.201. Moka. Pšenična moka za peko, pšenični zdrob, pšenična debela moka (graham krušna moka) K 110.—; pšenična moka za kuho K 90.—; pšenična enotna moka K 75.—; ržena enotna moka K 47.— za 100 kg od bližnje železn. postaje mlina (brez vreč). — Ajdovamoka, bela št. 1, 82 h; temna št. 2, 58 h. Koruzen zdrob 84 h, koruzna moka 52 h, koruzna obroda 52 h. (Odredba c. kr. dež. vlade z dne 14. maja 1916, št. 16.303) Jesprenj št. 10, 66 h; št. 9, 68 h; št. 8, 75 h.

Žita in moke posreduje občinam Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani. Gori označene prevzemne in najvišje cene objavljene so čisto neobvezno glede pravilnosti. Za semensko blago določene so primerno višje cene. Do c. kr. kmetijske družbe obrniti se je le glede tistih kmetijskih potrebščin, katerih cene so objavljene v družbenih vesteh »Kmetovalca«.

Pristni čebelni vosek in med kupi v vsaki količini trgovec Jurej Jenko, Škofja Loka in prosi tozadevnih ponudb cene in množine. 98

VABILO

izrednemu občnemu zboru

„Prve vipavske in vinorejske zadruga v Vipavi“

reg. Zadruga z omejeno zavezo v likvidaciji

ki se bode vršil

v nedeljo, dne 18. novembra 1917

ob dveh popoldne

v prostorih gosp. Antona Hrovatin v Vipavi.

Dnevni red:

1. Poročilo oskrbnika imenom likvidacijskega odbora. (53)
2. Čitanje revizijskega poročila.
3. Odobrenje računov za leto 1914, 1915 in 1916.
4. Raznoterosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor na istem mestu in z istim dnevnim redom, kateri bo sklepčen ne glede na število udeležencev.

Likvidacijski odbor.

Gozdne sadike.

Iz državnih drevesnic na Kranjskem se bodo na jesen 1. 1917 in na spomlad 1. 1918 prodajale, dokler bo v zalogi, naslednje vrste gozdnih sadik:

Smreke	4—5 letne po 7 K,
„ (presajene)	5 „ „ 8 „
„ „ „	6 „ „ 9 „
črni bori	3 letni „ 7 „
kanadski topoli 2—3 m visoka drevesca	10 „

Cene veljajo za 1000 sadik oziroma 100 komadov drevesec z zavojem, vred, postavljene na najbližjo železniško postajo.

Naročila naj se pošiljajo (52)

c. kr. dež. gozdnemu nadzorništvu v Ljubljani.

Vinometre »Bernadot« — Asbestov bombaž in prašek — Eponit — Francosko želatino — Lipovo oglje — Marmornat prašek — Modro galico — Natrijev bisulfit — Ribji mehur — Špansko zemljo — Tanin — Žveple v prahu — Limonovo kislino — Vinske kislino — Sodo bicarbono — Strupa proste barve itd. ima v zalogi po najnižji ceni (6)

Drogerija ANTON KANC

Ljubljana, Židovska ulica 1.

Skrbite za kar največje razširjenje »Kmetovalca«! Pridobivajte kmetijski družbi novih udov. Čim več nas bo, več bomo dosegli.

Poštne hranilnice račun št. 828.406.
Telefon št. 185.

Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice

registr. zadruga z neomej. zavezo
v LJUBLJANI

v lastnem zadrurnem domu na Dunajski cesti št. 18.

Obrestuje hranilne vloge po $4\frac{1}{4}\%$ (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s črkovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

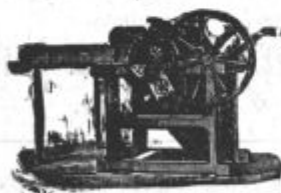
Kosilne stroje Mac Cormick in „Zmaj“, mlatilnice vseh vrst, čistilnice, trijerje, mline in preše za sadje in grozdje, žganjarske kotle in sploh vse poljedelske stroje priporočata (5)

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji

Ljubljana,

Dunajska cesta 16.

„Točna in hitra postrežba!“

Kmetovalci! Denarni zavodi!

Gozdarske in gospodarske zadruge!

Berite! Lesotrzci! Berite!

A. Šivic (9)

„Poljudno navodilo za merjenje lesa“.

V omenjeni knjižici je poljudno popisano kako se izračuna telesnina debel posekanega in rastočega drevja ter celih gozdov, kakor tudi obtesanega in razžaganega lesa. Pridejane so vse za tako računanje potrebne tabele. V knjižici se nahaja tudi popis in potrebne tabele za pravilno določanje oblik in razmerij lesu, ki se ima obtesati ali razžagati. Kmetovalec se pouči kako na podlagi tabel izračuna prirastek v gozdu. Dalje so pridejane tabele za določanje prostornine v ogljarskih kopah in kub. mera drv za kurjavo v prostorninskih metrih kakor tudi popis in potrebne tabele za primerjavo nove dolžinske, ploskovne in kubične mere s staro mero. Cena knjižice proti predplačilu za ude c. kr. kmet. družbe K K 1-50.

Vinski kamen

suhe gobe, kumno, med, vosek, sveže in suho sadje, smrekove storže, sploh vse deželne in gozdne pridelke, kakor tudi vinske sode in vse vrste praznih vreč kupi

(40) veletrgovina

Anton Kolenc, Celje.

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po (7)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

$4\frac{1}{4}\%$

Rezervni zakladi znašajo en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1916 okroglo 26 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krone 26 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadrurnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvo ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najboljše.

Nadaljevanje „Družbenih vesti“:

* C. kr. kmetijska družba kranjska ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Apneni dušik v železopločevinastih zaklopnica po 100 kg neto, z 18 odstotki dušika doide družbi iz Dalmacije bržkone že v kratkem. Prijave za cele zaklopnice po K 50— sto kg sprejema družba že sedaj. Tudi to gnojilo je pičlo kontingentirano na dežele in ga zato družba seveda ne more izven Kranjske pošiljati. Amonijevga sulfata družba letos ne bo več dobila.

Kalijev hipermanganat, ki se ga vinogradniki letos zaradi pomanjkanja žvepla močno poslužujejo, stane pri c. kr. kmetijski družbi za ude 6 kron kg. Navodilo o porabi je podano v spisu »Bolezni na grozdju«, ki je udom proti plačilu 10 h na razpolaganje.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 70 h kilogram.

Galun po K 110— sto kg.

Melior, novo sredstvo proti peronospori na trtah in proti drugim glivičnim in živalskim škodljivcem na vseh rastlinah, stane kg za ude 3 K 40 vinarjev. (Glej spis »Melior« v »Kmetovalcu« št. 11. z dne 15. junija 1915.)

Salojidin (natrijev tiosulfat) proti grozdni plesnobi namesto žveplove moke, stane K 1'20 kg. Glede rabe natrijevega tiosulfata opozarjamo na spis »Sredstva proti plesnobi« v prvi številki »Kmetovalca«.

Fenolftaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, pola po 1 K.

Rafija (extra Majunga) po K 25'60 kg. Rafija se oddaja le v celih snopih po približno poldrug kg.

Trakove za vezanje snopov (enostaven motvoz) v klopičih po 2000 gr po K 12— kg.

Trokarji so po 8 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani.

Napajalnike za teleta iz pocinjene pločevine oddaja družba po 15 K.

Požiralnikove cevi z dvojno tkano cevko za goved z gobčnim lesom po K 29—, z žično cevko za goved št. 3466 po K 15—.

Mlečne cevi iz kosti, števil. 3561 po K 1'40.

Klajno apno, 38—42 %, precipitirano (ne žgano) ima družba zopet v zalogi in ga oddaja kg po 96 h.

Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 12 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati.

Antiavit v varstvo setev pšenice, turščice, graha, grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiavit se dobi v zaklopnica po 1 kg za 18 K, $\frac{1}{2}$ kg za K 8'50, $\frac{1}{4}$ kg za K 4'50, $\frac{1}{8}$ kg za K 2'60, 50 g za K 1'40.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 6 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 dkg se pošilja za 70 vinarjev s poštnino in zavojem vred kot vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

C. kr. kmetijska družba je dala naslednja gospodarska navodila posebej ponatisniti iz »Kmetovalca« in jih oddaja po 20 h vsak komad.

Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpmore.
2. Zakaj vino rjavi in kako se odpmore.
3. Rak na sadnem drevju.
4. Gnojenje vinogradov.
5. Kako se iz gnilega grozdja napravi dobro in stanovito vino.
6. Ciste drože in njih raba v kletarstvu.
7. Izbiira ameriških trtnih podlog.
8. Navodilo, kako je spravljati in
9. Kako se pripravlja dober vinski kis.
10. Kako se razpošiljati namizno sadje.
11. Kako se pravilno ravna z vinskimi posodi.
12. Rastlina in njeno življenje.
13. Krmiljenje z oljnimi tropinami.
14. Voluhar, kako živi ter s čim in kako se zatira.
15. Čiščenje in precejanje vina.
16. Bradavice pri domačih živalih.
17. Kisli črviček.
18. Zeleno ali suho cepljenje trt.
19. Resna beseda vinogradnikom ob trgatvi.
20. O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih drož pri pridelovanju vina.
21. Vnetje vimena ali volčš na vimenu.
22. Kaj je popek in kako se pravilno ravna s popkom novorojenih živali.
23. Zavrelka.
24. Kako uničujemo miši in podgane.
25. Trtna plesnoba.
26. Kako se napravi stanoviten sadjevec.
27. Nova naredba kranjske c. kr. deželne vlade glede zvrševanja rezarstva.
28. Vinske napake, kako se jih je ogibati in kako se popravijo, kadar so nastale.
29. Mazanje trt z zeleno galico.
30. Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev.
31. Kržljavost ali okrnjenost trt.
32. Dolžnost vzdrževanja ograj v obrambo kulturnih zemljišč pred škodo po živini, ki se pase.
33. Napenjanje govedi.
34. Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?
35. Kaj so bradavice (gobe) in kako jih odpravimo?
36. Diamant, dober pripomoček pri peki.
37. Kožni izpuščaji pri prasičih.
38. Bolezni na grozdju.
39. Izdelovanje mila za dom.
40. Zdravljenje kužnih bolezni s cepljenjem.
41. Sredstva proti trtni plesnobi.
42. Kteri način zelenega cepljenja trt je najbolj priporočljiv.
43. Nove zakonske določbe o sporih pri kupčiji z živino.
44. Konserviranje sadja brez sladkorja.
45. Kako živi žitni molj in kako se pokončuje.
46. Snetjavost pri žitu.
47. Kako se jajca ohranijo.

Kmetovalci!

Ena poglavitnih vojnih dolžnosti za vsakega kmetovalca v zaledju je, da sedaj kolikor mogoče veliko pridela. Da pa doseže kar najboljše žetve in dobre kakovosti, v to je gnojenje s kalijem:

kajnitom ali kalijevo soljo

neobhodno potrebno.

Kalijeva solna gnojila šele izkoriščajo v zemlji se nahajajoče dušičnate in fosforove snovi.

Priporočati je, da si jih vsak pravočasno priskrbi.

Na joh je vzeti za srednje gnojenje 300 kg kajnita (jeseni ali zgodaj spomladi) ali 100 kg 40 % kalijeve soli (za spomladno gnojenje).

Cene in pogoje proizvesti je pri vseh kmetijskih družbah in trgovcih z umetnimi gnojili.

Pojasnili o uporabi vseh umetnih gnojil daje zastoj

Landwirtsch. Auskunftsstelle des Kalisyndikats
Wien, I. Schauflergasse 6.

ali pa

Franz Mulec v Gradcu

(Graz) Felix Dahnplatz 6.

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 6 vinarjev v denarju ali znamkah, sicer se naznanila ne objavijo. Vsak ud c. kr. kmetijske družbe more na leto brezplačno prijaviti eno štirivrstno objavo, tičejo se gospodarskega prometa. Upravišтво ne prevzame posredovanja.

Tudi letos kupuje **R. Luokmann**, prej J. Leuza nasl. v Ljubljani na Martinovi (Ahacijevi) cesti 10 po najvišjih cenah raznovrstna zelišča, suho cvetje (suhe rože), lipovo cvetje, korenine, lubje in semena. Kdor si hoče s pridnim nabiranjem zagotoviti dober zaslužek, naj zahteva pojasnila pri imenovanih tvrdki. 80

Medu v satovju ali pa že očiščenega kupi A. Sušnik, Ljubljana Zaloška c. 21. 167

Parilne kotlje od 50-400 l vsebine, tudi pocinjene, decimalne tehtnice, mlatilnice, vrtnice mlinske za čiščenje mlačenega žita v treh velikostih, kot so na Koroškem navadni, dalje gepije transmissije itd. priporoča in razpošilja J. Božič v Dolini, pošta Grafenstein, Koroško. 186

Cepljeno trsje, dveletno, zelo močno 100 kom. 45 kron, smarnica necepljena 100 kom. 30 kron. prodaja Anton Slodnjak, trtničar, pošta Juršinci pri Ptuj, Stajersko. 206

Naprodaj imam lepa drevesca kakor: dišnje, jabolkove in hruškove pritlikavce vseh dobrih vrst. Jesensko presajenje se prične meseca oktobra. Naroči se lahko pismeno ali ustmeno pri Jakobu Pintar, sadjerejcu pri Sv. Tomažu, pošta Škofjaloka, Gorenjsko. 207

Prodajam srednje težkega konja za ceno 1200 K. Jože Habič, Srednja vas, p. Laverca, 210

Dva bika, simodolca, oba v tretjem letu, zelo krotka, vajena vožnje, ima naprodaj Franc Velkavrh v Savijah 28., pošta Ječica pri Ljubljani. 211

Naprodaj ima kobilu (rotšimla), stara 6 let, žrebetna, težka, za ceno po dogovoru Franc Smolej, posestnik, Koroška Bela št. 64, pošta Javornik, Gorenjsko. 212

Sprejme se v službo dekle za vsako delo pri manjši družini v Ljubljani. Hrana dobra, plača po dogovoru. Naslov pové upravništvo „Kmetovalca“ 213

Kmetovalci!

Blasnikova

VELIKA PRATIKA

za l. 1918.

.. je izšla. ..

Tudi letošnja ilustrovanja izdaja je obširna po vsebini zlasti glede vojnih dogodkov.

Posledica vojne je splošna draginja; tudi tiskarske potrebščine, zlasti papir in barva, so se podražile za 900 %, vključ temu je cena »Pratiki« zvišana samo za 10 vin. in stane »Pratika« za leto 1917 40 vinarjev.

Kmetovalci! Ne pozabite, da je Blasnikova Velika Pratika Vaše najstarejše kmetско glasilo.

PRATIKA se dobiva skoro v vseh trgovinah; kjer bi je pa ne bilo dobiti, naj se naroči naravnost v tiskarno J. Blasnikova naslednikov v Ljubljani, Breg 12.

(8) C. kr. KMETIJSKA DRUŽBA KRANJSKA

je izdala in prodaja naslednje knjige:

Zvezek	Cena K
1. (Razprodan)	
2. Fr. Štupar: Apno v kmetijstvu	—30
3. Fr. Štupar: Navodilo, kako je sestavljati poročila o letini	—20
4. (Razprodan.)	
5. M. Kostanjevec: O užitnosti od vina in mesa	1-50
6. V. Rohrman: Poučno potovanje v Švico	1-—
7. (Razprodan)	
8. Boh. Skalický: Siljenje ali káljenje ameriških ključev	—30
9. Razprodan.	
10. B. Skalický: Kmetijske razmere na Češkem	—70
11. Gustav Pirce: Poglavlje o govedoreji na Kranjskem	—30
12. Pridelovanje in razpečanje namiznega grozdja ter zgoja trt na špalirju. (B. Skalický)	—50
13. O sestavljanju in setvi travnih mešanč. (Weinzierl-Turk)	1-—
14. A. Sivic: Poljudno navodilo za merjenje lesa	1-50
15. Steuert-Jamnik: Soseba Razumnika konjereja	1-—
48 raznih gospodarskih navodil po 10 vin. komad.	

Pozor kmetovalci!

Kupim (54)

vsako, tudi najmanjšo množino dobro posušenih olupkov od jabolk in hrušek

vsako posebej po 2 K kg in dobro posušene, snažne tropine od jabolk in hrušek po 80 K za 100 kg.

Tvrdka Franc Kos v Ljubljani, Sodna ul. 2.

Največja slovenska hranilnica:

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

:: Ljubljana, Prešernova ulica št. 3. ::

je imela koncem l. 1916 vlog . K 55,000.000.—, hipotečnih in občinskih posojil „ 33,000.000.—, rezervnega zaklada „ 1,500.000.—. Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po 4 %

večje in nestalne vloge pa po dogovoru. Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade. Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posejo na zemljišča in poslojpa na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjske pa proti 5 1/4 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg. V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno Kreditno društvo.

Divji kostanj in želod

kupuje

Deželno mesto za krmila

ki išče zato nakupovalcev po deželi.

Nakupovalec ima prevzeti divji kostanj in želod v zrelem in suhem stanju, ga na svojo nevarnost shraniti in varovati pred vsako pokvaro, dokler ga Deželno mesto za krmila ne prevzame. Imeti mora priprave, zračne in suhe prostore za shrambo. Nakupovalec mora voditi natančne zapiske o prevzetih množinah in plačanih cenah, kateri zapiski morajo biti na vpogled Deželnemu mestu za krmila in Centrali za krmila.

Divji kostanj v popolnoma suhem, zrelem in zdravem stanju se plačuje po 30 K 100 kg, premalo suho blago primeroma nižje. **Želod** se plačuje tudi v popolnoma suhem stanju po 70 K 100 kg, nesuh primeroma nižje. Kostanj in želod se ne sme klatiti, ampak le dozorela po tleh nabirati. Kostanj in želod prevzame po potrebi Deželno mesto za krmila na bližnji postaji in ga plačuje, naloženega v vagone, kostanj po 35 K in želod po 75 K 100 kg.

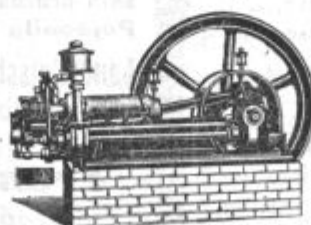
Nakupovalci naj se priklase do 30. oktobra pri (50)

Deželnemu mestu za krmila v Ljubljani

Turjaški trg št. 3, I. nadstropje.

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)

Velika zaloga vsakovrstnih poljedeljskih strojev iz najslovitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tvornic „WELSLA“.